

Privé Domein 195 RouwVerdriet ontmoetingen en de zoektocht naar heling.

'Nientje', Ik neem je voortaan overal mee naar toe waar ik heen ga. Ik duw je wel op je rollator, het maakt me allemaal niets uit, als jij maar in mijn buurt blijft, liefst zo dicht mogelijk en ik geef je heel veel van die kleine lieve kusjes.

De Pont

Ik ga met Deirdre naar mijn zus Mieke die in Tilburg woont en met haar dochter Marjolijn en haar uiterst droge humorman van de laatste pagina van de Volkskrant bijlage op zaterdag Paul Faassen naar De Pont om daar de tentoonstellingen van Beatriz González(1932) en Amol K Pattil te bezoeken.

De werken geven me weer genoeg ruimte om ook in mijn eigen droefheid en rouw weg te zakken. Beatriz Gonaléz komt uit Columbia in Zuid-Amerika, dat zijn naam heeft te danken aan Christoffel Columbus. Columbia staat bekend om gewelddadige drugskartels die niets ontziend handelen en presidentskandidaten en iedereen vermoorden die in de weg staat. We moeten González schilderijen in deze context zien.

Espalizada 2001
p.1

La Corriente 1992

Amol K Patil (1987)

Zeker zo aangrijpend zijn de sculpturen, in het duister getoond, van de Indiase kunstenaar Amol K Patil. Patils bizarre brouwsels van zand en modder en butsen in wanden waarin lichamen onzichtbaar zijn door de sociale ongelijkheid van het kastensysteem. Het betreft in het bijzonder de **dalits**: de kastenlozen die tot de laagste sociale klassen behoren.

'Oh Dalit verhef je stem-voor gelijkheid-voor rechtvaardigheid- voor je rechten-voor vrijheid-voor vrouwen bevrijding-verhef je stem'.

Tefaf

Drie dagen Tefaf, de openingsdagen. Ik heb twee vrienden meegenomen Tom en Klaas en met Klaas ben ik nog zelfs een derde dag gegaan. Natuurlijk is het fijn daar rond te lopen, maar er iets gebeurd met mij en de kunst. Nientje was het cement tussen mij en de kunst en nu jij figuurlijk niet meer bij me bent is de kunst leeeeeeger geworden. Het is niet meer wat het was.

Ik heb de gelegenheid gehad alle afdelingen te doorlopen. Het is onmogelijk alles te bevatten. Alles is duur op de Tefaf. Een klein beeldje van Henri Moore voor het prijsje van 850.000 euro en ook als oplage. Geen noemenswaardige hedendaagse kunst gezien.

Henri Moore, *familiegroep*, 14.5x7.2, 1944 Aert Pietersz (1550-1612), *Anatomie les van Dr. Sebastiaen Egbertsz* 1601-1603

Handen doen me sterk denken aan hoe wij onze handen legden op het lichaam van Leonie voor het sluiten van de rieten doodsmand. Eerlijk gezegd durf ik het niet aan deze foto hier te tonen.

Mijn Nientje op handen gedragen – op handen doorvoeld – door ons van liefde vervuld.

Het kleine beeldje van de familiegroep van Moore zou ons gezin hebben kunnen zijn, maar dat nu uit elkaar is gevallen. Mijn liefste en kostbaarste Nientje, Ons Nientje die ons verlaten heeft.

ART ROTTERDAM

Een mooi opgezette beurs, niet in de Van Nelle fabrieken maar in de Ahoy. Wat een hoeveelheid aan kunstwerken en een hoeveelheid aan galeries uit zeer veel landen. Veel galeries treden op als een winkelwarenhuis met veel verschillende kunstenaars en hun werken. Waarschijnlijk om de kans de verkoop van werken te bevorderen. Het is natuurlijk gewaagd om één kunstenaar te tonen.

Michael Kirkham Galerie Gerhard Hofland

Het beste werk dat op Art Rotterdam is te zien is van Michael Kirkham in de stand van Gerhard Hofland. Het is het beste van het beste. Het treurigste van het treurigste. Het failliet van de mens. Uitbeelding van karakters als Poetin, Trump, Musk, Hegseth, Rubio, Bannon, Netanyahu, Orban en ga zo maar door.

Tod des Mieters, olieverf op doek, 230x200, 2011

In een donkere kamer, zeer schaars verlicht, met naast hem een slappe plant, zit een naakte man helemaal voorover gebogen met zijn hoofd gesteund op zijn knieën, kijkend naar zijn stomme treurige piemel, die het niet meer doet. Hij is totaal verloren, hij is het resultaat van zijn denken en handelen. *'Tod des Mieters'* wat deze mens gekregen, gehuurd heeft van het goddelijke heeft hij naar de sodemieter geholpen. O wat een tragiek. De mens heeft er niets van gebakken, alles heeft hij verwoest, mensen heeft hij meegetrokken met zijn mooie beloften. Ja, wij zijn allen schuld. Deze mensen zijn geboren uit de wellust van ons denken, onze nietsontziende vraatzucht, vernieling van de wereld, verpesting van de natuur, onze meedogenloze behandeling van dieren. O 'liefste Nientje, ik moet huilen en ja ik ben ook schuldig.'

Blavatsky zegt dat de huidige mens het vijfde wortelras is waarin het denken en intelligentie ontwikkeld moeten worden. Maar waar is ons HART, waar is onze EMPATHIE, waar onze INTUÏTIE,??? waar ons GEVOEL ?

En ja wie hadden het werk moeten kopen? Niet thuis waren HET RIJKSMUSEUM, HET STEDELIJK MUSEUM, MUSEUM DEN HAAG, BOYMANS MUSEUM, HET GRONINGER MUSEUM, MUSEUM UTRECHT

En ja natuurlijk geen AKZO-NOBEL. VOORLINDEN had nog gekund of een Museum Helmond als ze lef hadden gehad.

Nee het is gekocht door een particulier, een ANTWERPENAAR nog wel, in plaats dat wij ze inlijven worden wij ingelijfd.

In de Volkskrant Magazine van 29 maart lees ik in een interview met Tineke Ceelen directeur Stichting Vluchteling:

'.....een vrouw wordt door rebellen gedwongen om over een over de weg gespannen darm te springen, die van haar vermoorde zoon is geweest en hoe kinderen met het hoofd van hun vader op schoot moeten zitten.'

(haar boek VLUCHT zou door iedereen gelezen moeten worden, pagina 100)

Ik ben ook onder de indruk van de Servische kunstenaar Nemanja Nikolic (1987) in galerie Dix9 uit Parijs.

De Plot is een werk waaraan de kunstenaar 4 jaar heeft gewerkt en bestaat uit 5000 tekeningen en een tien minuten durende animatiefilm. Het zijn collagefragmenten van westerse films uit de Koude oorlog. **De vluchtende mens is van alle tijden.**

2018-2022

Erwin Pfrang (1951) in Axel Paireon Gallery Knokke

Zijn werk doet me denken aan de rauwheid en de kleur van de Engelse schilder Lucien Freud (1922-2011). In de schilderijen van Pfrang spelen zich meerdere taferelen af, ze zijn voller, meerdere vertellingen in verschillende tijden en verschillende perspectieven in aardse kleuren geschilderd. Ruw-realistische beelden, verwarrende beelden van mensen die geïsoleerd leven in een warrige samenleving.

Erwin Pfrang. 5 glaskugeln, 70x100, 2020

Erwin Pfrang , ohne titel, 140x150, 2011

Mercedes Azpilicueta 1981 Argentinië (Galerie Prats Nogueras Blanchard)

Las mesas danzantes (dansende tafels), Jacquard tapestry, 170x250, 2024

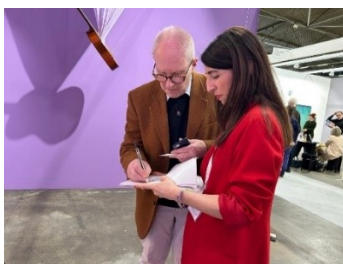
Een geheimzinnig wandkleed, zwevende objecten als stoelen en tafels en spirituele en abstracte tekeningen.

Azpilicueta verwijst ook naar de voor mij onbekende Engelse abstracte kunstenaar en spiritueel medium **Georgiana Houghton** (1814-1884) die al mogelijkheden van abstractie onderzocht - **zelfs 40 jaar vooraf aan die van Kandinsky (Compositie V, 1911)**, die beschouwd wordt als de 'grondlegger' van de abstracte kunst. Abstractie en spiritisme waren vanaf het begin nauw met elkaar verbonden. Georgiana gaf zich over in een automatisch proces, ze liet zich leiden.

Vanaf 1859 schilderde ze abstracte werken 'spirit drawings' gedurende seances en had haar eerste tentoonstelling in 1871 in de New British Gallery. Ze werd geleid door geesten.

Trouwens zijn wij niet het contact met de geestelijke wereld verloren. Zelf geloof ik dat onze wereld slechts een dunne schil is en dat vele andere werelden zijn. Maar die zijn niet wetenschappelijk bewezen en dus onzin volgens velen. **Maar de rozen die mijn Leonie gestuurd heeft in onze conifeer zijn echt gebeurd.** Zouden wij niet meer contact moeten zoeken met de geestelijke wereld, zoals ook Rudolf Steiner in talloze boeken beschrijft. Het wordt hoog tijd, misschien als we daar meer kennis van hebben dat we een betere wereld kunnen scheppen.

De kunstenaar(res) Mercedes Azpilicueta vindt haar inspiratie in diverse bronnen: schilderkunst, literatuur, mythologie, protest- en straatcultuur, lokale tradities, geesten van overledenen die ze oproept. Dat laatste heeft ook Hilma af Klimt (*zie Privé Domein 190*) gedaan en trekt mij in het bijzonder.

Ze zegt dat menselijke ervaringen worden niet alleen door rationele en intellectuele processen gevormd maar ook door gevoelens als empathie, verlangens, pijn en verbondenheid.

La fuerza colectiva, 2024 – De collectieve kracht

Omringd door gipsen handen roept de tafel associaties op met een spirituele bijeenkomst, zoals seances of rituelen. Het werk is geïnspireerd door het werk van de 19^e-eeuws schrijfster, activiste en spiritist Domingo Soler.

Raafat Ballan (1990) Syrië (galerie Sanaa)

Veel weet ik nog niet van deze kunstenaar uit Syrië die een verblijfsvergunning heeft gekregen, maar ik zag twee interessante introverte schilderijen van hem alsof de jonge mensen zich afvragen: Wie ben ik-zijn we, waar ben ik-zijn we en wat gaat er met ons gebeuren, is er nog hoop. Het zijn droevige verstilde schilderijen met mensen die converseren over hun intiemste gevoelens.

Lorenzo Montinaro (1997) Gallery Contemporary Cluster Rome

Een solotentoonstelling van misschien wel de jongste kunstenaar die deelneemt in Art Rotterdam. Het is de laatste galerie die ik bezoek en toevallig ook de galerie waar Aaron van Erp in juni een tentoonstelling krijgt.

Soms weet je niet hoe het komt wat er gebeurt. Ik zag daar kleine marmeren objecten met teksten behorend bij graven, ik dacht direct aan Leonie, waarin gebeiteld was en teksten opgelicht worden.

Lorenzo verdiept zich in de kruispunten van herinnering, de afwezigheid van de overledene en de vergane tijd; het heen en weer getrokken worden tussen bewaren en ontglippen, je wilt herinneringen krampachtig oproepen en bewaren. Het is precies zoals ik het ervaar met Leonie.

Zijn werken zijn poëtisch en conceptueel, pogingen om het stervende in zijn vitale zijn vast te leggen; door een proces van toe-eigening en deconstructie van de object, maakt hij zich resten gevoelsmatig eigen, hij herleest ze en brengt ze terug onder de aandacht.

Ongelofelijk dat ik deze werken juist nu hier moet aantreffen, alsof Leonie onderstaande beeld naar mij heeft gestuurd.

'Ik herinner me elke dag' *jou mijn allerliefste Nientje*, vul ik zelf aan. En **'Ogni'** betekent ook **'Alles is goed'** Ik hoop het vurig voor je Nientje, maar voor mij als achterblijver is het zwaar.

Er was een ander werk dat me opviel:

Tussen de uikappingen staat het woord **IN RI** dat staat voor '*Iesus Nazarenus, Rex Iudaeorum*' ofwel '*Jezus van Nazareth, Koning der Joden*'.

Jezus is door de Joden zelf aan het kruis genageld. En wat doen ze nu? Hun broeders de Palestijnen worden aan kruisen genageld, plat gewalst, weggejaagd. De goede Israëliërs niet te na gesproken, maar ik vraag me verbijsterd af of ze dan niets van de geschiedenis hebben geleerd.

Zie ook de **Instagram pagina van Henk Visch die elke dag laat zien wat er gebeurt in Gaza door het Israëlische leger en opkomt voor de Palestijnen.**

Op de achterkant van een kleine catalogus over **Dokumenta 1 in 1955** die momenteel in **Art Space 'Auto Vitesse' Voorterveg 28 Eindhoven** te zien is Van **29 maart-31 mei 2025** lezen we uit die catalogus het volgende:

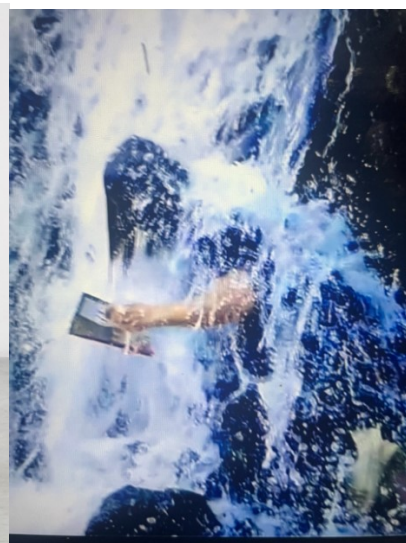
'Wat belangrijk is, is in te zien dat de grote vrijheid, die ons is gegeven, niet zomaar en willekeurig is ontstaan, dat ze is gecultiveerd in bittere arbeid, in kleine stapjes, in strikte consistentie gedurende drie generaties, dat ze ook in de continuïteit staat van de spirituele ontwikkeling van de mensheid, beide draden wevend terug in de geschiedenis, aansluiting zoekend bij de meest verre zones van oorspronkelijke vorming voor uitdrukking en veiligstelling van dat punt dat we vieren als ons heden.'

Anonymous, Jesus on the cold stone,
18^e eeuw

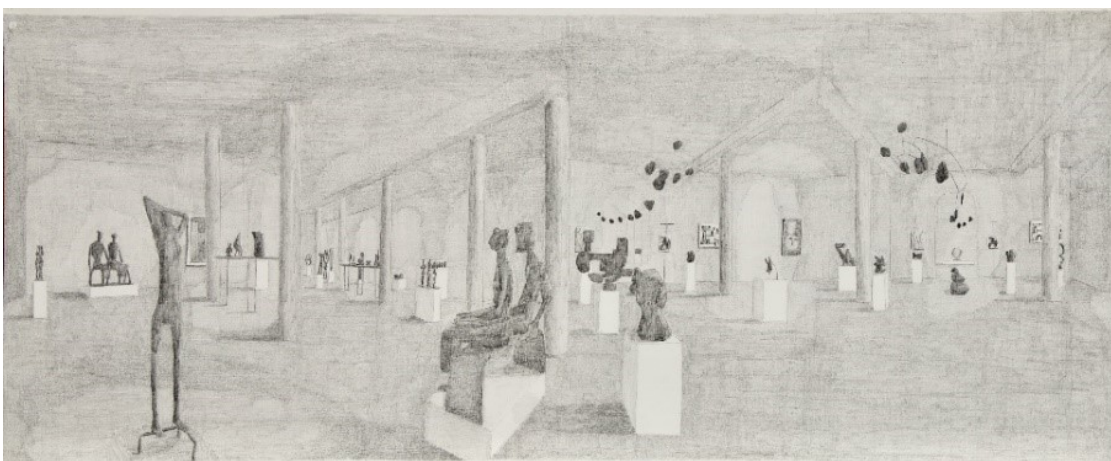

H.V. An old Man's Sorrow
brons, hoogte 30cm

Li Binyuan, Reading under the Waterfall
Videowerk 2017

Er is een grote langgerekte getekende fries te zien van Florette Dijkstra (1963) (30x1100cm) van alle ruimtes met hun werken die te zien waren op Documenta 1955. Daar waren in die tijd geen foto's van, alleen de kunstwerken werden in de catalogus van Documenta 1 afgebeeld. Florette schept de ruimte opnieuw. Documenta 1 was de eerste grote kunsttentoonstelling, tien jaar na het einde van het Duitse totalitarisme, georganiseerd. Florette is altijd op zoek naar lege plekken in de geschiedenis.

(hieronder een deel van de fries)

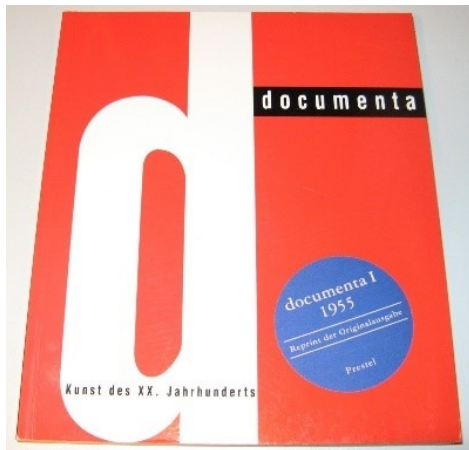
Een bijzonder werk is van de Koreaanse kunstenaars(es) **Yeayong Won Yoon** (1971)

Vanuit haar kleine kamertje op de academie lijkt het alsof Yeayong obsessief alles gaat meten, wat waarschijnlijk te maken heeft met de beperkte ruimte die er is – hoeveel Chinezen-Koreanen-Studenten moeten niet leven in wat we bijna vogelkooitjes zouden kunnen noemen. In plaats van de vogelkooitjes die vroeger tegen de muren van huizen hingen leven mensen van nu zelf in die kooitjes. Er worden nu appartementen gebouwd van 30, 40 en 50 m2 waarin alles moet gebeuren. Een tafel, een bed in de grond die naar boven wordt getrokken als het nodig is om leefruimte over te houden. Meten wordt een soort hyperactiviteit, een neurose en leidt tot een psychose. In de grote rol die op de vloer ligt zit het beddengoed. Wij zijn METERAARS in denken, handelen en voelen.

Ein Raum, paper, printed matter, 20x17x13, 1996

"Our life is so full that it acts when we do nothing."

catalogus Documenta 1955

Ernst Barlach, de Vluchteling, hout, 1920

De Vluchteling van Ernst Barlach was ook te zien op die eerste Documenta in Kassel. In de hele geschiedenis van de mensheid slaan mensen in tijden van oorlog op de vlucht.

De tekst hieronder gaat over het sterven van de moeder van Barlach, die voorbij aan de moederde LIEFDEwaar alles om draait de wereld wil bevruchten.

Zurückgekehrt, erkrankte sie und lebte lange wie sterbend, zog endlich nach Güstrov und empfing von mir in ihre kraftlosen Hände meinen Sohn zur Erziehung.

Sie hatte Kraft, zu wollen, und bekam die Kraft, es zu vollenden.

De STICHTING HUISHENKVISCH wil alleen de kunst, de kunstenaar laten spreken, ongeacht status, in haar sociale functioneren in de wereld.

Alles, alles wat ik schrijf is voor mijn Liefste Leonie.